

Józef Chojnacki

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

O Słowniku frazeologicznym gwary północno-wschodniej Wielkopolski

Słownik zawiera frazeologizmy funkcjonujące w komunikacji językowej mieszkańców (w tym w większej części chłopów) Wielkopolski północno-wschodniej – dotyczy głównie terenu gmin Kleczew i Ślesin. Zgromadzony materiał frazeologiczny obejmuje okres od początku XX wieku do chwili obecnej. Wiedzę o języku chłopów dwudziestolecia międzywojennego zaczerpnąłem z kontaktów z osobami, które pamiętały tamten okres; okupację hitlerowską znam z własnych przeżyć. Zbiór frazeologizmów z okresu PRL i Polski po 1989 roku pochodzi z rejestrowania przeze mnie bieżących zjawisk językowych – mieszkam na terenie gminy Kleczew.

Zakres stosowanych w mowie tutejszych mieszkańców frazeologizmów jest o wiele obszerniejszy, niż prezentuje niniejszy *Słownik*. Nie uwzględniono tu bowiem frazeologizmów występujących w słownikach S. Skorupki¹ i S. Bąby, G. Dziamskiej, J. Liberka² oraz w słowniku PWN³ – a funkcjonujących w mowie mieszkańców omawianego obszaru. Dotyczy to zwłaszcza frazeologizmów ze słownika S. Skorupki, mających kwalifikatory *pot.* (potoczny), *posp.* (pospolity), *rub.* (rubaszny), *żart.* (żartobliwy), *gw.* (gwarowy), *obelż.* (obelżywy), *wulg.* (wulgarny), które są obecne w języku mieszkańców omawianego obszaru – nie ma ich w prezentowanym *Słowniku*. Jednak opracowany przeze mnie *Słownik* nie może być w pełni dyferencyjny⁴. Wśród zgromadzonych form gwarowych występują również te jednostki, które są odpowiednikami frazeologizmów zamieszczono-

¹ S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. I–II, Warszawa 1989.

² S. Bąba, G. Dziamska, J. Liberek, *Podręczny słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 1995.

³ *Słownik frazeologiczny PWN*, (oprac.) A. Kłosińska, Warszawa 2005.

⁴ Określenie za: L. Przymuszała, *O koncepcji słownika frazeologizmów i typowych połączeń wyrazowych w gwarach śląskich*, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, z. LXVII, (red.) R. Laskowski, Kraków 2013, s. 181.

nych w wymienionych wyżej słownikach. Odpowiedniki te zawierają różnice formalne – a niekiedy też znaczeniowe – w odniesieniu do frazeologizmów języka ogólnego. Owe różnice ilustruje się zamieszczonymi przy odpowiednich hasłach stosownymi cytatami. Podaję niżej niektóre przykłady, w których uwidocznione są zestawienia odpowiadających sobie frazeologizmów gwarowych (z mojego zbioru) i frazeologizmów języka ogólnego: *jak babcie lochum* (por. *laska*) – *jak babcię kocham* „wykrzyknienie wyrażające zaklinanie się, euf. zamiast *jak Boga kocham*” (Skorupka I 92); *mieć coś jak w banku* ‘mieć u kogoś coś dobrze zabezpieczone; mieć zapewnienie, że jakaś sprawa będzie przez kogoś pozytywnie załatwiona; deklaracja udzielenia komuś pomocy’ – *u niego jak w banku* „ma zawsze gotówkę” (Skorupka I 95); *hulaj dusza, piekła ni ma* ‘bawmy się’ – *hulaj dusza bez kontusza, szukaj pana bez żupana* (Skorupka I 195); *oferma galicyjsko* ‘człowiek niezdamy, nieudacznik’ – *dupa wołowa* (Skorupka I 194); *ciekawymu piyrszy wstymp do piekła* – *ciekawość* (to) *pierwszy stopień do piekła* (Skorupka I 142); *rzucać się jak wsza* (wesz) *na kołmiyrzu* ‘o człowieku mało znaczącym w grupie, środowisku, który nieoczekiwanie zachowuje się zbyt swobodnie, nawet arogancko’ – *rzucać się* (skakać) *jak wesz na grzebieniu* (Skorupka II 527); *skoczyć gdzieś na jednej nodze* ‘nagle szybko gdzieś pobiec’ – *skakać na jednej nodze; z radości, uciechy* „podskakiwać” (Skorupka II 117); *jasne jak słońce, proste jak parasol* ‘coś jest oczywiste; coś, co nie podlega dyskusji’ – *jasny, oczywisty jak słońce* (Skorupka II 142); *nie wyrodzi sowa sokola, tylko takiego diabła jak ona sama* ‘o wychowaniu w rodzinie: nie wychowa zły ojciec dobrego syna; nie wychowa zła matka dobrej córki’ – *nie urodzi sowa sokola* „nie wszyscy są jednakowo zdolni” (Skorupka II 163); *śpik koguś morzy* ‘chce się komuś spać’ – *sen, senność morzy kogo* (Skorupka I 457); *trzy światy i pół Ameryki* ‘krytycznie o jakimś wydarzeniu, potraktowanym w sposób humorystyczny’ – *dwa światy* (Skorupka II 318); *dostać wciry* ‘zostać dotkliwie pobitym’ – *dać, sprawić komu wcieranie* (Skorupka II 520); *wywijać się jak diabeł na widelcu* ‘kręcić się; o kimś, kto nie może usiedzieć na jednym miejscu; starać się uwolnić z czyichś objęć; podejmować próby wyjścia z jakiejś trudnej sytuacji’ – *wywijać się jak piskorz, jak wąż* (Skorupka II 704); *żeby ciotka miała jojka, toby był wujoszek* ‘co by było, gdyby...; nierealne pragnienie’ – *gdyby miała wąsa, byłaby wujaszkiem* (Skorupka II 514); *piczy kłak* ‘o mało co, niewiele brakowało, o mały włos’ – *o mały włos* (Skorupka II 587); *potrzebny* (-e) *jak paździyrz w dupie* ‘niepotrzebny, zawadzający, stanowiący przeszkodę’ – *potrzebny jak dziura w moście* (Skorupka I 210); *wybierać się jak srać za morze* ‘guzdrać się, nie śpieszyć się (np. w podróż)’ – *wybierać się jak sójka za morze* (Skorupka II 163).

Wszędzie przy zestawieniach odpowiedników wykazujących różnice formalne i semantyczne stosuje się odsyłacz *por.* (porównaj). Nie cytuje się na ogół jednocześnie dwóch i więcej źródeł.

Zamieszczono także w prezentowanym *Słowniku* szereg wybranych – najbardziej popularnych dziś na omawianym terenie – frazeologizmów, które zarejestrowane są w słowniku PWN. Współczesność użycia frazeologizmów słownika PWN (w tym zbieżnych z funkcjonującymi dziś na omawianym terenie) stwierdza się w jego *Przedmowie*: „Poszczególne frazeologizmy ilustrowane są przykładami z Korpusu Języka Polskiego PWN, który liczy około 100 milionów słów. Przykłady są w większości współczesne,

pochodzą z tekstów wydanych w ciągu ostatnich lat⁵. Zbieżność frazeologizmów zamieszczonych w prezentowanym przeze mnie *Słowniku* z frazeologizmami słownika PWN zaznacza się umieszczonym obok odpowiedniego hasła skrótem *ts.* (to samo). Znakiem przywołującym cytowane dzieło jest skrót *zob.* (zobacz). Wszystkie mające miejsce w niniejszym *Słowniku* odniesienia (cytaty z: PSFJP, SFPWN, Skorupka, Treder – zob. objaśnienia skrótów) mają – w zamiarze autora – orientować czytelnika w zjawisku także pozalokalnej funkcji znacznej części tutejszych frazeologizmów. Zawarte w *Słowniku* frazeologizmy mają żywą dokumentację w mowie tutejszych mieszkańców, a niektóre także w przekazach tradycji (w drugim wypadku kwalifikuje się je jako *dawne*). Wskazywanie w tekście *Słownika* na dalsze możliwe zbieżności z frazeologizmami zawartymi w innych jeszcze, niewymienionych tu źródłach byłoby niecelowe.

Cytuje się też zbliżone pod względem treści przykłady z frazeologii kaszubskiej⁵. *Słownik* zawiera związki wyrazowe, określane jako: 1) stałe frazeologiczne związki wyrazowe; 2) łączliwe frazeologiczne związki wyrazowe⁶.

Stale frazeologiczne związki wyrazowe mają wartość semantyczną pojedynczego wyrazu (jest to określenie zgodne z funkcjonującą definicją frazeologizmu⁷). Podaję niżej niektóre przykłady, zawarte w niniejszym *Słowniku*, tak zdefiniowanych frazeologizmów: *chude dupe* ‘szcuple, chudy’; *hoczykiym kroszune* ‘zupa jałowa’; *kurze dziudziu* ‘krótkowidz’; *zadrzeć kitę* ‘uciec’; *lutata huko z bata* ‘człowiek z dołów społecznych, fornal’; *rzucać łaciną* ‘mówić brzydkie słowa’; *cebule w skarpetach* ‘podarte skarpety’; *polska okrasa* ‘cebula’; *patrzeć na ksiynżum stodołe* ‘ciężko chorować, wyglądać śmierci’; *pływać po siekiersku do dna* ‘nie umieć pływać’; *skakać pod kalonkę* ‘cieszyć się’; *mieć zderzaki wulg.* ‘mieć duże piersi’ i inne. Przedstawione wyżej związki są pod różnym względem nieregularne. Dla przykładu w związku *chude dupe* ‘szcuple, chudy’ czynnikami spajającymi są nieregularność formy rodzaju (forma rodzaju nijakiego członu *dupe*) oraz mechanizm metonimii (zastąpienie przez człon *dupe* całej postaci człowieka).

Łączliwe frazeologiczne związki wyrazowe nie są w takim stopniu zespolone jak stałe związki frazeologiczne, ale zachowują jako całość zespolenia nieregularność znaczeniową⁸. Pod względem formalnym są to głównie frazy: przysłowia, sentencje, maksymy, powiedzenia, porzekadła⁹ (w literaturze frazeologicznej przysłowia nie są na ogół zaliczane do frazeologizmów¹⁰; te jednostki leksykalne, które w niniejszym *Słowniku* potraktowano jako przysłowia, nie mają definicji semantycznej). Znaczenie utrwalonego społecznie związku *stronami pada* (powyższy przykład i następne pochodzą z prezentowanego *Słownika*) ograniczone jest do wniosku: po obszarach zachmurzonego nieba widać, że w innych okolicach deszcz pada, a tylko tu u nas deszczu nie ma. O dużym stopniu spo-

⁵ Zob. J. Treder, *Frazeologia kaszubska a wierzenia i zwyczaje (na tle porównawczym)*, Wejherowo 1989.

⁶ O podziale frazeologicznych związków wyrazowych ze stanowiska kryterium semantycznego zob. S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny...*, dz. cyt., s. 6–7 (*Wstęp*).

⁷ Zob. m.in. definicję frazeologizmu zawartą w pracy: A. M. Lewicki, A. Pajdzińska, *Frazeologia*, [w:] *Współczesny język polski*, (red.) J. Bartmiński, Lublin 2001, s. 315.

⁸ Por. *frazem*. A. M. Lewicki, A. Pajdzińska, *Frazeologia*, dz. cyt., s. 319.

⁹ Por. S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny...*, dz. cyt., s. 6 (*Wstęp*).

¹⁰ Por. m.in. A. M. Lewicki, A. Pajdzińska, *Frazeologia*, dz. cyt., s. 315; L. Przymuszała, *O koncepcji...*, dz. cyt., s. 183.

istości świadczy stały szyk członów zwrotu. Sens znaczeniowy związku *na zdrowie na budowie, po szklanie i na rusztowanie* sprowadza się do stwierdzenia: załoga budowlana pije wódkę podczas pracy (ogólnie: panuje opinia, że budowlancy podczas pracy piją; pozostaje kwestią, czy powyższa opinia jest słuszna). O spoistości związku stanowi jego kompozycja: stały związek *na zdrowie* ‘pije się gromadnie, w towarzystwie’ plus stały związek *po szklanie* ‘każdy wypija szklanę, piją wszyscy’ plus związek *na rusztowanie* ‘robotnicy po wypiciu stają na rusztowaniu i pracują’ plus rym (dodatkowy czynnik zespalający); komponent w postaci wyrażenia przyimkowego *na budowie* pełni funkcję odniesienia. Mechanizm funkcjonowania wszystkich łączliwych związków wyrazowych, prezentowanych w niniejszym *Słowniku*, jest podobny. Podstawową cechą tych związków jest powtarzalność użycia i trwałość wykształconego schematu.

Frazeologia gwarowa wykształciła wiele określeń ekspresywnych, będących metaforycznymi synonimami neutralnych jednostek leksykalnych odmiany literackiej języka. A oto niektóre przykłady: *bujda na resorach* ‘kłamstwo’; *dać buzi pod wiatr* ‘przeziębć się’; *placić bykowe* ‘być kawalerem’; *ale cyrk* ‘sensacja’; *iść pod dorne* ‘umrzeć’; *duży jak leb kurzy* ‘mały’; *dziod z kitum* ‘kulawy’; *piekło dziywka* ‘zła dziewczyna’; *kurze dziudziu* ‘krótkowidz’; *szelma bez ucha* ‘człowiek mało zaradny, niezdara’; *franca przekrzta* ‘neofita’; *wieprz nieoskrobany* ‘ktoś nieokrzesany, gbur’; *wszy chodzum po dachu* ‘o biednej zagrodzie, o domu, w którym mieszka biedna rodzina’; *wypiyrdek mamuta* ‘osoba o drobnej budowie ciała, osoba mało znacząca’; *gładki wywijas* ‘lekkoduch’; *życie jak w Madrycie* ‘życie dostatnie, beztroskie’; *potrzebne jak kurwie majtki* ‘niepotrzebne’; *spec na gumowe dydki* ‘o kimś, kto udaje fachowca w jakiejś dziedzinie’.

Przy opracowywaniu niniejszego *Słownika* nie można było pominąć wulgaryzmów. Ponieważ nie każdy czytelnik, który weźmie do ręki tę książkę, chciałby podczas lektury obcować z wulgaryzmami, podzielono *Słownik* na dwie części: I (część wolna od wulgaryzmów) i II (część zawierająca tylko wulgaryzmy). Uwaga: niektóre wulgaryzmy są szczególnie ordynarne, ohydne.

Chłop przez wieki żył w poddaństwie. Niewolnicza praca (do czasu powstania styczniowego 1863 roku), całkowity brak dostępu chłopu do oświaty (do chwili odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku), powszechna dla niego pogarda, utrzymująca się do połowy XX wieku („chłop ze wsi”, „cham”) w sposób zasadniczy stanowiły o konsekwencjach kulturowych, w tym językowych (chodzi o różny zakres kompetencji językowych chłopu w stosunku do kompetencji odmiany literackiej języka). Nędza, trud roboczy – w polu i w chlewie – powodowały, że język chłopski nasycony był ekspresywnymi. Stąd też gwarowa metaforyka musiała stanowić kontrast do tego, co w kulturze „wysokie”, piękne. Dawne wulgarne frazeologizmy zachowały się w znacznej mierze do dziś i tworzone są nowe.

Nie omawiam systemowych cech gwarowych tutejszego obszaru. Opis cech gwarowych wschodniej Wielkopolski zawierają prace P. Bąka¹¹ i Z. Zagórskiego¹². Tu zwracam uwagę na następujące zjawisko fonetyczne, występujące we frazeologizmie *rano szargana*,

¹¹ P. Bąk, *Gwary województwa konińskiego*, [w:] *Województwo konińskie. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywa rozwoju*, Łódź 1986, s. 114–123.

¹² Z. Zagórski, *O mowie mieszkańców wsi wokół Konina*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1991, s. 8.

w południe *garanco*, wieczorem *komary kansajom* (pisownia wyrazów jak w *Słowniku*): *o* (o nosowe) w wyrazie *garanco* przechodzi w grupę *aN*, a w wyrazie *kąsajō o* (w pierwszej zgłosce) przechodzi w *ą* (a nosowe). Może to wpływ występującej na Kujawach (obszar północno-wschodniej Wielkopolski, który omawiam, graniczy z Kujawami) wymowy typu: *cianki*, *ciemny*, *gamba* (*gęba*)¹³.

Frazeologizmy gwarowe mają wartość opisu różnych przejawów życia społecznego, obyczajów, kontaktów człowieka z przyrodą, stanowią dokumentację wierzeń, sposobów wyrażania poglądów, opinii, sądów itp. Podaję niżej wybrane przykłady frazeologizmów (z prezentowanego *Słownika*), które odnoszą się do różnych dziedzin życia (niektóre z wymienionych niżej frazeologizmów mają tylko postać gwarową):

1. O różnych stanach rzeczywistości: *laski*, *piaski i karaski*; *przyszła grypa do Filipa*; *przyszła po kogoś kostucha*.
2. O cyklach zmian w przyrodzie w ciągu roku: *do św. Ducha nie zdejmuj kożucha*; *gdy zaczynają kosić, zaczyna rosić*; *na św. Wit ptaszki cyt*; *czajki odlatują, bo myślą, że śnieg spadł* (czas kwitnienia gryki).
3. O pojedynczych faktach kultury: *polka w trepki*; *polka w trzy dupy*; *tup, tup koło ni, kożuszek barani*.
4. Dokumentacja wierzeń: *ociotować kogoś*; *pójdź, pójdź pod dołek, pod kościółek*; *zmora kogoś dusiła*.
5. Stosunek do tradycji: *a nasz król Batory Wielki nie nosił portek, kamizelki, tylko kontusz i czamary, taki to był zwyczaj stary*.
6. O emigracji zarobkowej: *jechać na bochyny*; *jechać na saksy*.
7. Świadectwo nietolerancji religijnej i obyczajowej: *liźnij gównno, a będziesz zbawiony*; *niech nam żyje i podrasta dzielny Edzio pederasta*.
8. Żartobliwe określenia tego, co dotyczy życia pozagrobowego: *po śmierci dupa nie wierci*.
9. Uwagi moralne: *takiej kuńdzie wszystko uńdzie*; *za pieniądze ksiądz się modli, za pieniądze lud się podli*; *jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie*; *nie wyrodzi sowa sokola, tylko takiego diabła jak ona sama*; *łaszi pod paszki i do Maryny na Ustraszki*; *jak biyda, to do żyda, jak po biydzie, nasrum na ciebie żydzie*.
10. Wyrażanie opinii, sądów: *z miastaście, a gapaście*; *kłonicą go nie dobije*; *franca przekrzta*; *przodownicy są to ludzie tacy, co pierdolą dyscyplinę pracy*.
11. O strukturach i stosunkach społecznych: *Kaśka, Maryśka rum tum tum gotowały kluski na piuntum*, *przyszed dziód, kluski zjod, przyszed pun, to je skłun*; *matka, co biskup nie zje, to ja wylizę*; *kto ma księdza w rodzie, tego bieda nie dobodzie*; *co ta bieda je, jak ona nie ma ziemi*; *dostać terminotkę*; *kto ma żytko, ma wszystko*.
12. Wartość informacji o funkcjach w rodzinie i społeczeństwie: *kowol kuje, popierduje, a kowolka żyrc gotuje*; *ty krew głupio babo, bo tu idzie wielgo igra*.
13. Objawy eliminacji z grona rodzinnego osób starszych, niedołężnych, nieprzydatnych pod względem produkcyjnym; objawy okrucieństwa: *być na lamyńcie*; *póđ sam, dziadziu, póđ* (*Słownik* pod hasłem *pójść* zawiera odniesienie wyżej wymienionego frazeologizmu do sytuacji, w której został pozbawiony życia starzec).

¹³ Por. S. Urbańczyk, *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1972, s. 27.

14. Opis obyczajów: *posłać do kogoś po koniczynę; posłać do kogoś po trociny (troczy-ny); posłać do kogoś po ospę; posłać do kogoś po bęben; przyszedliśmy tu na ostatki, nie mamy ojca ani matki, dajcie nam, dajcie.*
15. O sposobach charakteryzowania postaci: *chude dupe; chłop śląski, w barach szeroki, w dupie wąski; duży jak leb kurzy; głupszy niż przewiduje ustawa.*
16. Świadectwo panującej biedy: *chleba naszego powszedniego nie jedliśmy dzisiaj; ho-czykiym kroszune; kwosek dobry jyno mało; Marynka pij z dynka, a ja z kanki; wszy chodzą po dachu; zajrzy krowie pod łogun, a zoboczysz krumke chleba.*
17. Świadectwo poziomu kultury rolnej: *gdzie pyrz, to i pyrki tyż.*
18. O warunkach pracy na roli: *rano szargana, w południe garanco, wieczorem komary kansaję.*
19. O jakości kontaktów z przyrodą: *czojka, gdzie mosz jojka; biedroneczko, skocz do nieba po kromeczkę chleba.*
20. O ludzkiej mentalności: *boso, ale w ostrogach; sik sik obertasik sprzedał portki, kupił pasik.*
21. O powiązaniach etnicznych: *nyt nyt katarynka, ociec Polok, matka Niyinka.*
22. O sztuce kulinarnej: *liny karasie gotowały się w kwasie; rzodkie pyrki; polska okra-sa; zupa ratatuj.*
23. Określenia niektórych zachowań intymnych: *Antek z Mańką tak wywijal, aż ją złapał za specyjal; cimciryenci dałabym ci, ale dzisiej ni mum chyńci; majtki nie pokrzywy; fiker machen; tytosi się tytosi, do góry się unosi; stoi jak wilkowi na mrozie.*
24. Odniesienia do zjawiska pijaństwa: *dejta brynde, bo nie wyńde; zapity na amen; głowa się cię cieszy, bo ma mądrego pana; naloć pod sztachytki.*

Inne powyższych typów (1–24) zob. *Słownik*.

W niniejszym *Słowniku* stosuje się dwa sposoby prezentacji materiału (hasel i doku-mentacji – przykładów użycia):

- w językowej odmianie literackiej lub
- w odmianie terytorialnej (gwarowej) – gdy dane hasło i przykłady użycia występują najczęściej lub wyłącznie w postaci gwarowej (używa się tu znaków zwykłej orto-grafii – bez stosowania alfabetu fonetycznego); mają one w tekście kwalifikację gw. (gwarowy).

Bibliografia

Bąba S., Dziamska G., Liberek J., *Podręczny słownik frazeologiczny języka polskiego*, War-szawa 1995.

Bąk P., *Gwary województwa konińskiego*, [w:] *Województwo konińskie. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju*, Łódź 1986.

Lewicki A. M., Pajdzińska A., *Frazeologia*, [w:] *Współczesny język polski*, (red.) J. Bartmiń-ski, Lublin 2001.

Przymuszała L., *O koncepcji słownika frazeologizmów i typowych połączeń wyrazowych w gwarach śląskich*, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, z. LXVIII, (red.) R. Laskowski, Kraków 2013.

Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. I–II, Warszawa 1989.

Słownik frazeologiczny PWN, (oprac.) A. Kłosińska, Warszawa 2005.

Treder J., *Frazeologia kaszubska a wierzenia i zwyczaje (na tle porównawczym)*, Wejherowo 1989.

Urbańczyk S., *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1972.

Zagórski Z., *O mowie mieszkańców wsi wokół Konina*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1991.

Skróty cytowanych publikacji

PSFJP – S. Bąba, G. Dziamska, J. Liberek, *Podręczny słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 1995.

SFPWN – *Słownik frazeologiczny PWN*, (oprac.) A. Kłosińska, Warszawa 2005.

Skorupka – S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. I–II, Warszawa 1989.

Treder – J. Treder, *Frazeologia kaszubska a wierzenia i zwyczaje (na tle porównawczym)*, Wejherowo 1989.

Abstract

About phraseological dictionary of north-eastern region of Wielkopolska dialect

This article discusses original slang collocations and slang equivalents of phraseologisms in the general language. Fixed collocations are rooted in everyday life and cultural experiences. In the local dialect in a wider range than in the general language they expose those life situations that relate to harsh conditions of human existence and resulting relationships.

Keywords: general language phraseologism, slang phraseologim, formal and semantic irregularity of a phraseologism, expressive utterance, vulgarism